

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

Одлуком Наставно-научног већа Правног факултета Универзитета у Београду, донетом на седници од 29. фебруара 2016. године, одређени смо за чланове Комисије за преглед и оцену докторске дисертације кандидаткиње **мр Ане Дивац-Шарић** под називом: „Претприступна помоћ Европске уније државама кандидатима за чланство у ЕУ“. У том својству, Наставно-научном већу подносимо следећи

**РЕФЕРАТ
О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ**

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

а) Подаци о кандидату

Кандидаткиња мр Ана Дивац-Шарић је рођена у Београду 13. јуна 1961. године, где је завршила основну школу „Иван Гундулић“ и Девету београдску гимназију. Правни факултет Универзитета у Београду уписала је 1979. године, а дипломирала 1983. године са просечном оценом 8,53. У току студија била је добитница награде за просек на III години студија (просечна оцена 9,00) и IV години студија (просечна оцена 9,23).

Последиломске студије на Правном факултету Универзитета у Београду уписала је 1983. године на међународном смеру и магистрала 1986. године, одбравивши магистарски рад на тему: „Особености међународних организација створених робним споразумима“.

Прво радно искуство стекла је радећи по уговору о делу од 1983. године до 1986. године у Институту за међународну политику и привреду у Београду, када је била и секретар Југословенског удружења за међународно право.

Од октобра 1986. године заснива радни однос у Компанији „Генералекспорт“ ДП Београд, где ради на пословима спољне трговине, у звању од референта-приправника до руководиоца сектора. Кандидаткиња 1999. године заснива радни однос у Компанији „Интернационал ЦГ“ ДП Београд, такође на спољнотрговинским пословима, све до 2006. године када се враћа у Компанију „Генералекспорт“ ДП Београд, и ради у звању саветника у Правном консалтингу,

превасходно на пословима заступања и међународних уговора. Године 2009. полаже правосудни испит пред Комисијом проф. др Слободана Перовића, 2010. године постављена је за директора Компаније „Интернационал ЦГ“ ДП Београд, а након тога за директора правних, кадровских и општих послова „АВИОГЕНЕХ“-а ДОО Београд.

Од 2013. године ради као руководиоца правних, кадровских и општих послова у Институту „Михајло Пупин“ ДОО Београд. У истом периоду кандидаткиња је учествовала на семинарима: Правна и привредно-казнена одговорност директора и привредних субјеката, Практична примена Закона о парничном поступку, Трансферне цене са посебним освртом на новине у правној регулативи Републике Србије, Инспекцијски надзор у области радних односа и БЗР-а и проблеми у пракси, Оцењивање запослених, Поступак уписа права својине у Катастар непокретности, Систематизација, описи и вредновање послова, Права из обавезног здравственог осигурања и њихова заштита, финансирање, реформа-практична примена, Привредни преступи и кривична дела у привреди, Нови интерни акт-обавеза доношења за све наручиоце и Закон о јавним набавкама са актуелним проблемима у пракси, Стечај, реорганизација и наплата потраживања у стечајном поступку, Наплата потраживања путем судских поступака, Измене и допуне Закона о извршењу и обезбеђењу, Испуњење обавеза дужника чији је текући рачун у блокади, Закон о изменама и допунама Закона о парничном поступку, Измене и допуне Закона о раду.

Мр Ана Дивац-Шарић говори и пише енглески и немачки језик, а у мањој мери познаје италијански и руски језик.

Кандидаткиња мр Ана Дивац-Шарић је аутор следећих радова:

- Ана Дивац-Шарић, „Екстерни програми помоћи Европске уније“, *Европско законодавство*, XV година, 55/2016, 16 стр., у штампи (категорија М51);
- Ана Дивац-Шарић, *Особености међународних организација створених робним споразумима*, магистарски рад одбрањен 1986. године на Правном факултету Универзитета у Београду, пред Комисијом у саставу проф. др Војин Димитријевић, ментор, проф. др Момир Милојевић и проф. др Обрад Рачић, на 222 стране, са библиографијом и прилозима (необјављен);
- Ана Дивац-Шарић, приказ књиге: Henry Cattan, *Палестина и међународно право - Правни аспекти арапско-израелског сукоба*, Longman Group Ltd, Лондон, 1976., *Југословенска ревија за међународно право*, бр. 3/1985, стр. 651-654;
- Ана Дивац-Шарић, приказ књиге: Вид Вукасовић, *Рад програма Уједињених нација за човекову средину на њеном међународноправном регулсању*, Институт за

међународну политику и привреду, *Међународни проблеми*, бр. 4/1986., септембар 1987. године, Београд 1985. године, стр. 450-451;

- Ана Дивац-Шарић, приказ књиге: Мирослав Шулаја, *Борци у унутрашњим оружаним сукобима и међународно право*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 1985. године, *Међународни проблеми*, бр. 4/1986., септембар 1987. године, стр. 452;

-Ана Дивац-Шарић, приказ књиге: Димитрије Пиндић, *Специјалне мисије у савременом међународном праву*, издање Института за међународну политику и привреду, Београд, 1985.године, приказ објављен у часопису *Међународни проблеми*, бр. 4/1986, септембар 1987. године, стр. 453-454.

б) Подаци о дисертацији

Докторска дисертација кандидаткиње мр Ане Дивац-Шарић, под насловом „Претприступна помоћ Европске уније државама кандидатима за чланство у ЕУ“ има 399 страна, заједно са литературом и биографијом аутора. Попис коришћене литературе садржи 448 библиографских јединица. Приликом израде тезе кандидаткиња је користила домаћу и страну научну и стручну литературу (књиге, монографске студије, поглавља у књигама, зборнике, чланке у научним часописима), релевантне међународне документе, и интернет изворе.

Рад се састоји из три главна дела, као и уводних и закључних разматрања. Након Увода следи општи део који обухвата прва три поглавља (стр. 7-367.). Прво поглавље носи наслов „Европска унија“ (стр. 7-78.), друго поглавље „Проширење Европске уније и политике, иницијативе, фондови и инструменти помоћи Европске уније процесу проширења“ (стр. 79-307.) и треће поглавље „Средства фондова и инструмената претприступне помоћи Европске уније Србији и пројекти Института 'Михајло Пупин'“ (стр. 308-359.). На крају је дат закључак (стр. 360-367.).

2. Предмет и циљ дисертације

Докторска дисертација кандидаткиње мр Ане Дивац-Шарић пружа свеобухватну анализу, критички осврт и указивање на значај претприступне помоћи Европске уније државама кандидатима за чланство у ЕУ, предлоге за унапређење и остварење већих и бољих ефеката примене ове претприступне помоћи на државе кандидате за чланство у ЕУ, као и конкретне примере пројеката Института „Михајло Пупин“ који су користили средства претприступне помоћи Европске уније.

У првом делу рада указује се на основна обележја Европске уније, њен настанак, положај у садашњем времену, истиче се чињеница да Европска унија

представља јединствену творевину, творевину *sui generis*, ни државу ни међународну организацију, већ наднационалну, мада не и савршену, нити завршену заједницу европских држава која је формално створена потписивањем Уговора о Европској унији на седници Европског савета у Мастрихту 10. децембра 1991. године, а правни субјективитет добила Уговором из Лисабона 2007/2009. године.

Други део рада бави се политикама тј. програмима Европске уније у одређеним областима, као и иницијативама, фондовима и инструментима помоћи Европске уније. Програми Европске уније су скупови активности које подржавају унутрашње политике Европске уније и имају за циљ унапређење сарадње држава чланица у различитим областима током одређеног временског периода. Успостављени су прво 1958. године у области нуклеарне безбедности и животне средине и ширили су се на друге области – заштиту потрошача, образовање, равноправност полова, правду, слободу и др. То су вишегодишњи програми, јасно дефинисаних циљева, критеријума и циљних група корисника и део су буџета Европске уније. Финансирање у оквиру ових програма заснива се на принципу кофинансирања и може износити до 100%, а обично се финансирају пројекти и оперативни трошкови. Реализују се путем позива за понуде или јавне набавке, а њима се управља централизовано (Европска комисија и агенције) или децентрализовано (тело државе чланице програма). По правилу су намењени државама чланицама Европске уније, али се отварају и државама које имају блиске односе са Европском унијом – земљама ЕФТА/ЕЕА, државама кандидатима за чланство у ЕУ, земљама потенцијалним кандидатима за чланство у ЕУ, земљама које су део европске политике суседства (ЕПС). Државе-нечланице ЕУ, пошто нису државе које доприносе буџету ЕУ, дужне су да плате чланарину за учешће у програмима Европске уније, тзв. „улазну карту“ за сваку годину трајања програма, која је различита од програма до програма. Плаћањем чланарине, држава-нечланица ЕУ обезбеђује својим правним и физичким лицима и органима власти исти третман у оквиру конкретног програма, којег имају државе чланице ЕУ. Код појединих програма је могуће за плаћање те „улазне карте“ користити средства из одређених инструмената помоћи Европске уније конкретној држави (нпр. средства IPA). Поред „улазнице“ предуслов за учешће у конкретном програму је потписивање Меморандума о разумевању за сваки поједини програм, којим се дефинишу услови, критеријуми учешћа, механизми контроле, ревизије. Земљама Западног Балкана приступ програмима Европске уније отворен је на Самиту у Солуну 2003. године.

Структурни фондови и Кохезиони фонд чине део регионалне политике Европске уније и имају циљ да смање јаз у развоју између држава чланица и регија ЕУ и да промовишу економску, социјалну и територијалну кохезију. За период 2007-2013. године вредност ових фондова чинила је 35 % укупног буџета ЕУ и чак

другу буџетску ставку. Статус Структурног фонда пре 2007. године имали су Финансијски инструмент за помоћ рибарству, Европски фонд за смернице и гаранције у пољопривреди, а у периоду 2007-2013. године то је имао Европски регионални развојни фонд, основан 1975. године за улагање у компаније (мала и средња предузећа), у инфраструктуру (истраживање, иновације, телекомуникације, животну средину, енергију и транспорт), затим кроз финансијске инструменте (фондови за локални развој) и мере техничке подршке и Европски социјални фонд, успостављен 1958. године за повећање запослености у државама чланицама и регијама ЕУ. Кохезиони фонд је успостављен 1993. године за побољшање економске солидарности у Европској унији, области су заштита животне средине и развој транспортне инфраструктуре, кориснице овог фонда су државе чланице ЕУ са БДП-ом мањим од 90% од просека ЕУ, под условом да спроводе економски програм конвергенције у оквиру Пакта стабилности и раста. Структурним фондовима и Кохезионим фондом управља Генерални директорат за регионалну политику.

У другом делу рада даје се хронолошки и свеобухватни приказ свих европских програма, фондова, инструмената и иницијатива, како су настајали и даље се развијали, све до данашњих дана, појашњава се функција сваког од њих, да би се у посебном одељку другог дела рада поново посебно издвојили финансијски претприступни фондови намењени државама кандидатима за чланство у ЕУ, од прва 3 (ISPA, SAPARD, PHARE), преко IPA I, који их је заменио 2007. године, до данашњег IPA II, са његовом перспективом до 2020. године.

У трећем делу овог рада дају се конкретни примери пројеката Института „Михајло Пупин“ из Београда и средстава фондова и инструмената претприступне помоћи ЕУ коришћена за реализацију тих пројеката. Посебно је истакнут пројекат ЕМС Србија - пројекат изградње инфраструктуре за испитивање електромагнетне компатибилности у Србији, који је резултирао оснивањем привредног друштва за испитивање електромагнетне компатибилности, опремом која је набављена из средстава претприступне помоћи ЕУ, пројекат који је реализован у оквиру IPA I, потврђеног Оквирног споразума између Владе РС и Комисије Европских заједница о правилима за сарадњу која се односе на финансијску помоћ ЕЗ Републици Србији у оквиру спровођења помоћи према правилима Инструмента претприступне помоћи (IPA), који је потписан 29.11.2007. године.

У закључном делу рада износе се ставови и закључци аутора – финансијска помоћ ЕУ из претприступних фондова је важан елемент поступка припреме Србије за пријем у чланство Европске уније. Та средства јој пружају помоћ да своје институције и законодавство уреди у складу са европским. Претприступни фондови Србији олакшавају припрему за преузимање обавеза будућег члана ЕУ и изградњу децентрализованог система управљања европским

фондовима. Србија је на свом путу ка ЕУ прошла пут придруживања који обухвата: одржавање састанака Консултативне радне групе, израду позитивне Студије изводљивости, преговоре и закључење споразума о стабилизацији и придруживању, као и његово спровођење. Део корака у приступању Европској унији Србија је такође прешла – упућивање захтева за пријем у ЕУ, као и добијање статуса кандидата. Даљи кораци на том путу су преговори, који су отпочели у јануару 2014. године, затим следи закључивање споразума о приступању ЕУ и чланство у ЕУ ступањем на снагу тог споразума.

Брзина приступања државе кандидата Европској унији зависи од брзине и ефикасности реформи које та држава спроводи, али и од става чланица ЕУ о томе да ли је и у којој мери држава кандидат испунила утврђене кораке за пуноправно чланство, при чему је Савет ЕУ, на предлог Европске комисије и уз обавештавање Европског парламента овлашћен да предузме одређене мере, па и да суспендује инструменте претприступне помоћи уколико држава корисница не испуни обавезе из Европског партнерства или не поштује демократске постулате, владавину права, људска права и права мањина.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

У истраживању претприступне помоћи Европске уније државама кандидатима за чланство у Европској унији кандидаткиња је пошла од следећих хипотеза:

- да је Европска унија јединствена творевина, творевина *sui generis*, ни држава ни међународна организација, већ наднационална, мада не и савршена, нити завршена заједница европских држава, која има препознату константну тенденцију и стратегију сопственог проширења, али се периодично јавља жеља извесних држава чланица за иступањем из ЕУ, због чега је и даље непознат коначан облик Европске уније;

- да у таквој Европској унији најважнију тековину, али и основни постулат, принцип европских интеграција представља *acquis communautaire*, обједињена и стално растућа целина права и обавеза Европске уније од њених почетака до данашњих дана, због чега је предуслов пријема нове чланице у ЕУ њено прихватање комплетног корпуса *acquis communautaire-a*, како током транзиционог периода, тако и касније, ради стварања механизма за прихват његових будућих елемената;

- да државе које су данас кандидати за чланство у Европској унији су државе које су мање развијене, у економском, законодавном, институционалном и развојном су заостатку у односу на развијене чланице Европске уније, због чега је неопходно да се пре процеса њиховог придруживања Европској унији обезбеди усклађивање њиховог законодавства са законодавством Европске уније, изградња и усклађивање њихових институција и администрације са институцијама и администрацијом Европске уније, обезбеди њихова економска стабилност и напредак, унапређење у свим областима обухваћеним појединим поглављима процеса преговора о приступању кандидата Европској унији, како би након присупања та држава била у стању да испуњава све обавезе чланице ЕУ и буде способна да користи фондове ЕУ;

- да се процес свеобухватног усклађивања кандидата са државама чланицама Европске уније у циљу очувања *acquis communautaire*-а, свих тековина Европске уније и њеног будућег даљег развоја, не може остварити без претприступне помоћи Европске уније кандидату;

- да су средства претприступне помоћи Европске уније државама кандидатима за чланство бесповратног карактера и у том смислу неоптерећујућа за буџет државе кандидата, што је битан елемент за остварење економског и другог просперитета државе кандидата, пре њеног ступања у чланство када за ту новопримљену чланицу настају бројне финансијске обавезе према Европској унији;

- да у Србији и поред могућности, не постоји још увек довољан број квалитетних, добро осмишљених пројеката који би могли проћи процедуру одобравања и укључења у инструмент IPA II и да је потребно на овом пољу извршити свеобухватну анализу и изнаћи решења да се овај проблем реши.

4. Кратак опис садржаја дисертације

Докторска дисертација под називом „Претприступна помоћ Европске уније државама кандидатима за чланство у ЕУ“ обухвата следеће тематске целине:

- УВОД
- I ЕВРОПСКА УНИЈА
 1. Појам Европске уније
 2. Настанак Европске уније
 3. *Acquis communautaire*

4. Европска унија данас

- II ПРОШИРЕЊЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ И ПОЛИТИКЕ, ИНИЦИЈАТИВЕ, ФОНДОВИ И ИНСТРУМЕНТИ ПОМОЋИ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ ПРОЦЕСУ ПРОШИРЕЊА

1. Хронолошки приказ, одлике и трајање политика, иницијатива, фондова и инструмената

помоћи Европске уније

2. Поступак придруживања и најважнији акти тог процеса

3. Инструменти претприступне помоћи Европске уније државама кандидатима за чланство и анализа ове помоћи кроз примере држава у окружењу Републике Србије

4. ИРА I и ИРА II са анализом примене код држава у окружењу Републике Србије

5. Србија и Европска унија – историјат, садашња фаза, претприступна помоћ ЕУ Србији и

пројекција за будућност

- III СРЕДСТВА ФОНДОВА И ИНСТРУМЕНАТА ПРЕТПРИСТУПНЕ ПОМОЋИ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ СРБИЈИ И ПРОЈЕКТИ ИНСТИТУТА „МИХАЈЛО ПУПИН“

1. Појединачни пројекти Института „Михајло Пупин“ финансирани из средстава Европске

Уније

2. ЕМС пројекат и ИРА I

- ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

У Првом делу се поставља општи оквир истраживања и испитивања хипотеза, пре свега појам Европске уније, њен настанак и развој европских интеграција и правни оквир оснивачких уговора. У том смислу, посебна пажња се посвећује улози и значају *Acquis communautaire*, као и важећем праву након Уговора из Лисабона. Први одељак, посвећен је самом појму Европске уније. Други одељак Првог дела је посвећен настанку и развоју Европске уније, где се приказује историјски развој првих европских наднационалих организација и разматра се настанак Европске уније. Трећи одељак Првог дела представља приказ *Acquis communautaire*-а, док се у Четвртом одељку истичу посебне одлике Европске уније као међународне организације *sui generis*, а које је данас чине различитом од већине међународних организација у савременој међународној заједници.

Циљ Другог дела јесте да се представи проширење Европске уније и њених политика, иницијатива, фондова и инструмената Европске уније самом процесу проширења. У Првом одељку овог дела представљен је хронолошки приказ, одлике

и трајање политика, иницијатива, фондова и инструмената помоћи Европске уније. Други одељак овог дела је посвећен посебним питањима поступка придруживања и најважнијим актима тог процеса. Трећи одељак овог дела је посвећен инструментима претприступне помоћи Европске уније државама кандидатима за чланство, са посебним освртом и анализом ове помоћи кроз примере држава у окружењу Републике Србије. Четврти одељак овог дела је посвећен IPA I и IPA II са анализом примене код држава у окружењу Републике Србије. Пети одељак овог дела обрађује питање Србија и Европска унија – историјат, садашњу фазу, претприступну помоћ ЕУ Србији и пројекцију за будућност.

У трећем делу се анализирају средства фондова и инструмената претприступне помоћи Европске уније Србији, као и пројекти Института „Михајло Пупин“. Први одељак Трећег дела је посвећен појединачним пројектима Института „Михајло Пупин“ финансираним из средстава Европске уније, а Други одељак Трећег дела ЕМС пројектима и IPA I.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Тема дисертације обухвата области европског права (права европских интеграција), међународног јавног права и права међународних организација. Питање претприступне помоћи Европске уније државама кандидатима за чланство у Европској унији није свеобухватно изучавано на овим просторима. Научно истраживање је великим делом било, а и сада је, усмерено на званична документа и упутства која су објављена у службеним гласилима и на службеним сајтовима Делегације Европске уније у Републици Србији, Канцеларије за европске интеграције, Министарства финансија - Сектора за управљање европским фондовима, док комплексне и критичке студије у овој области не постоје у Србији. Међутим, имајући у виду да се Србија налази у критичној фази придруживања Европској унији, спровођење преговора по поглављима у условима након заостравања односа између Европске уније и Русије поводом Украјине, одбијања Србије да се придружи санкцијама које је Европска унија увела Русији, као и комплексним питањем Косова и Метохије, мишљења смо да резултати истраживања овог рада могу указати на конкретне правне ситуације које су пред Србијом као будућом чланицом Европске уније.

Научни значај изабране теме је вишеструк. Тема дисертације је актуелна јер се рад бавио пројекцијама претприступне помоћи у периоду до 2020. године као и упоређивањем искоришћености свих појавних облика претприступне помоћи земљама у окружењу Србије, које су у различитим фазама у односу са Европском унијом, од потенцијалних кандидата до чланица ЕУ, нових и нешто старијих. Такође, кандидаткиња се у раду бавила и конкретним примерима пројеката који су

у својој реализацији користили средства различитих фондова и програма претприступне помоћи, тако да овај рад има и своју практичну вредност за све оне који су заинтересовани да своје пројекте пријаве за коришћење ових средстава под прописаним условима.

6. Закључак

На основу свега наведеног, Комисија констатује да докторска дисертација кандидаткиње мр Ане Дивац-Шарић под насловом: „Претприступна помоћ Европске уније државама кандидатима за чланство у ЕУ“, представља самостално и оригинално научно дело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану. Комисија је, стога, слободна да предложи Наставно-научном већу Правног факултета Универзитета у Београду да прихвати позитивну оцену предметне докторске дисертације и одреди комисију за њену јавну одбрану.

У Београду,
26. априла 2016. године

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

Др Миленко Крећа, редовни професор
Правног факултета Универзитета у Београду,
у пензији

Др Бранко Ракић, редовни професор
Правног факултета Универзитета у Београду

Др Татјана Јованић, ванредни професор
Правног факултета Универзитета у Београду

Др Маја Лукић, доцент
Правног факултета Универзитета у Београду

Др Светислав Костић, доцент
Правног факултета Универзитета у Београду